

ใช้ดุลพินิจอนุญาตการลาไม่ชอบอาจต้องรับผิดชอบ

เมื่อข้าราชการต้องอยู่ภายใต้ระเบียบแบบแผนของทางราชการก็ต้องถือปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่ระเบียบนั้นกำหนดไว้ แล้วถ้ากฎหมายหรือระเบียบใดกำหนดให้สามารถใช้ดุลพินิจมาประกอบการพิจารณาอนุญาต/อนุมัติได้ ในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาต้องใช้ดุลพินิจเช่นใดจึงจะเหมาะสม เช่นคดีที่จะนำมาเป็นกรณีตัวอย่างให้ทุกท่านได้รับทราบต่อไปนี้เป็นกรณีเกี่ยวกับการอนุญาตการลาของข้าราชการ แต่กรณีการพิจารณาให้ลาหรือไม่อนุญาตให้ลาทำไมกลายเป็นคดีอาญาได้ เป็นเพราะเหตุใดกันนะ

คดีนี้โจทก์รับราชการครูและได้ยื่นใบลาถึงต่อจําเลยในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชา โดยระบุว่าขอลาถึงส่วนตัววันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ เนื่องจากจะเดินทางไปสถานทูต จําเลยมีคำสั่งวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๘ ไม่อนุญาต เพราะเห็นว่าการไปสถานทูตมิได้เป็นภารกิจที่จําเป็นและสำคัญยิ่งถึงกับต้องขอลาถึง และไม่ทราบว่าจะไปทำไม จําเลยอย่างไร แต่ในวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์ก็ได้เดินทางไปทำวีซ่า เมื่อกลับมาทราบว่าผู้บังคับบัญชาไม่อนุญาตจึงได้ยื่นใบลาป่วยแทน แต่จําเลยไม่มีคำสั่งว่าอนุญาตหรือไม่ แต่มีคำสั่งคาดโทษโจทก์ว่าเป็นการลาเท็จหรือให้ข้อมูลเท็จ แล้วมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโจทก์ในเรื่องการลาราชการ สุดท้ายจําเลยมีคำสั่งว่าโจทก์เป็นผู้ขาดราชการ มีผลทำให้โจทก์ไม่ได้เลื่อนขั้นเงินเดือนและถูกตัดเงินเดือน ๑ วัน โจทก์ก็ได้ทำการร้องทุกข์ตามขั้นตอน ซึ่ง อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งที่ไม่เหมาะสม ศาลฎีกาก็ได้พิจารณาการใช้ดุลพินิจของจําเลยว่าเป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ หรือเป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่ สรุปดังนี้

จากการพิจารณาการลาของจําเลยพบข้อเท็จจริงว่า โจทก์กับนางสาวมาลัยต่างยื่นใบลาถึงเพื่อหยุดปฏิบัติหน้าที่ในวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ เพื่อทำวีซ่าเดินทางไปประเทศอังกฤษ เช่นกัน โดยโจทก์ยื่นใบลาถึงลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๘ อ้างเหตุเดินทางไปสถานทูต มีผู้ทำความเข้าใจเบื้องต้นวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๘ ว่าเห็นสมควร จําเลยมีคำสั่งวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๘ ว่าไม่อนุญาต ให้เหตุผลว่ามีได้เป็นภารกิจที่จําเป็นและสำคัญยิ่งถึงกับต้องขอลาถึง ส่วนนางสาวมาลัยยื่นใบลาถึงลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘ อ้างเหตุไปทำธุระส่วนตัวที่กรุงเทพฯ มีผู้ทำความเข้าใจเบื้องต้นเห็นควรพิจารณา จําเลยได้มีคำสั่งอนุญาตทันทีในวันเดียวกัน เมื่อพิจารณาใบลาถึงของทั้งสองซึ่งมิได้ระบุเหตุผลในการลาถึงเป็นพิเศษอย่างไร แต่จําเลยกลับอนุญาตให้นางสาวมาลัยลาถึงได้ทันที แสดงว่าจําเลยไม่ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการอนุญาตให้นางสาวมาลัยลาถึงเช่นเดียวกับที่ใช้กับโจทก์ จึงเป็นการเลือกปฏิบัติ การที่โจทก์ยื่นใบลาถึงล่วงหน้าตามระเบียบและภายหลังเมื่อโจทก์ยื่นใบลาป่วยแทนใบลาถึงที่จําเลยมีคำสั่งไม่อนุญาตไปก่อนแล้ว จําเลยมีคำสั่งคาดโทษโจทก์ว่าเป็นการลาเท็จ เพื่อหาเหตุตั้งคณะกรรมการสอบสวนการลาของโจทก์ อันเป็นการดำเนินการหาเหตุลงโทษทางวินัยโจทก์ แม้ภายหลัง อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาจะพิจารณาให้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าว แต่โจทก์ก็ยังไม่ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนตามปกติ จึงเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์และเป็นการใช้ดุลพินิจที่มีได้อยู่บนรากฐานของความสมเหตุสมผล เป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ ถือได้ว่าจําเลยปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๕๗ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๓๖/๒๕๖๒)

แนววินิจฉัยของศาลถือเป็นการวางบรรทัดฐานว่า การใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจพิจารณาอาจมาพร้อมกับความรับผิดชอบเมื่อได้พิจารณาตัดสินใจในการดำเนินการใด ๆ ไปโดยอำเภอใจ การใช้ดุลพินิจจึงต้องมีเหตุผลที่เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดไว้ ยึดหลักความเป็นกลาง โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ ซึ่งมีใช้การใช้อำนาจตามความพึงพอใจ เพราะการใช้อำนาจตามความพึงพอใจไม่ถือเป็นการใช้อำนาจดุลพินิจ รวมทั้งการสร้างเงื่อนไขโดยไม่จําเป็นหรือภาระเกินสมควรในการใช้ดุลพินิจ อาจเป็นการใช้อำนาจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และนำไปสู่การถูกลงโทษหรือการฟ้องร้องเป็นคดีความได้